

Yüksek Din Öğretimi Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği*

Prof. Dr. Asım YAPICI**

Yrd. Doç. Dr. Tuğrul YÜRÜK***

Atf / ©- Yapıcı, A- Yürük, T. (2015). Yüksek Din Öğretimi Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 1-18.

Öz- Bu çalışma, yüksek düzeyde din eğitimi alan gençlerin değer tercih sıralamalarının incelenmesini konu edinmiştir. Amacı ise ilâhiyat fakültesi öğrencilerinin hangi değerlerin etkisini daha çok hissettikleri, eğitim-öğretim süreciyle birlikte değer tercih sıralamalarında herhangi bir değişikliğin olup olmadığı, olduyorsa bunun hangi yönde gerçekleştiğini tespiti çalışmaktır. Son tahlilde din eğitiminin bireyler üzerindeki biçimlendirici etkisinin yönü ve yoğunluğunun psikolojik bir yaklaşımla incelenmesi hedeflenmektedir. Araştırmada cinsiyete göre “ahlakî”, “estetik” ve “siyasal-politik” değerlerin tercihinde bir farklılaşma tespit edilmekle birlikte “dinî”, “ekonomik”, “teorik-bilimsel” ve “sosyal” değerlerin tercihinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Birinci sınıf öğrencileri ile son sınıf öğrencileri arasında sadece dinî değerleri tercih etmede anlamlı bir farklılık mevcuttur. İlahiyat Lisans ile DKAB Öğretmenliği bölümleri arasında “siyasal-politik” değerlerin tercihinde anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Araştırmada öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlerini isteyerek tercih edip etmemeleri ile değer tercihleri arasında gözlenen farklılıklar anlamlılık seviyesine ulaşmamıştır.

Anahtar sözcükler- Değer, yüksek din öğretimi, İlahiyat, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi

§§§

Makalenin geliş tarihi: 03.06.2015; Yayına kabul tarihi: 22.06.2015

* 19-21 Haziran 2014 tarihleri arasında Erzurum’da yapılan “Uluslararası İnsani Değerlerin Yeniden İnşası Sempozyumu”nda sunulan bildirinin makale formatında yeniden düzenlenmiş şeklidir.

** Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, e-posta: asimyapici@cu.edu.tr

*** Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: tyuruk69@gmail.com

Giriş

Bu çalışmanın konusunu yüksek düzeyde din eğitimi alan gençlerin değer tercih sıralamalarının araştırılması oluşturmaktadır. Amacı ise ilâhiyat fakültesi öğrencilerinin günlük hayatın akışı içerisinde hangi değerlerin etkisini daha çok hissettikleri, eğitim-öğretim süreciyle birlikte değer tercih sıralamalarında herhangi bir değişikliğin olup olmadığı, olduysa bunun hangi yönde gerçekleştiğini tespiti çalışmaktır. Son tahlilde din eğitiminin bireyler üzerindeki biçimlendirici etkisinin yönü ve yoğunluğunun psikolojik bir yaklaşımla incelenmesi hedeflenmektedir.

Belirli bir alan ve dönemle sınırlı olan bu çalışmada yüksek din öğretiminin beraberinde getirdiği dünya görüşü (weltanschauung) ile gençlerin gerek bireysel yaşantılarında gerekse sosyal ilişkilerinde hangi değerleri daha fazla tercih ettiği meselesi irdelenecektir. Zira kişinin kendisini bağlı hissettiği değerler onun duygu, düşünce ve davranışları üzerinde belirleyicidir. Bu nedenle haftalık ders saati ve müfredatı itibarıyla Temel İslam Bilimleri derslerinin öğretiminin daha yoğun bir şekilde yapıldığı İlâhiyat Fakültesi Lisans Bölümü öğrencileriyle, Temel İslam Bilimleri dersleri itibarıyla haftalık ders saati ve müfredatı nispeten daha hafifletilmiş olan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Eğitimi (DKAB) Bölümü öğrencilerinin değer tercih sıralamalarında bir farklılık olup olmadığı belirlenmeye çalışılacaktır. Ayrıca her iki bölüm öğrencilerinin birinci sınıftan son sınıfa kadar aldıkları eğitim-öğretimin onların değer tercih sıralamalarını ne yönde etkilediği sorusu da araştırmanın öncelikleri arasındadır. Son tahlilde değer tercihleriyle bireysel ve sosyokültürel hayat arasındaki etkileşim ve değişimin yüksek din eğitimi ile ilişkisi sosyal-psikolojik bir perspektifle tartışılacaktır.

Teorik Çerçeve

Değer terimi bazen iyi, uygun, istenen ve değerli olarak kabul edilen objeler veya konular hakkında bazen de insanların beğendiği ve önem attığı inançları içine alacak kadar geniş bir yelpazede kullanılmaktadır (Bertalanffy, 1973; Fichter, 1996; Ünal, 1981). Bu nedenle değer ve değerlerin tanımlanmasında bilim dünyası uzlaşabilmiş değildir. Zira farklı bilimsel disiplinlere, hatta aynı disiplin içerisinde yer alan farklı kuramsal yaklaşımlara göre birbiriyle uzlaşan yahut birbirini dışlayan çok çeşitli değer tanımı ile karşılaşılılmaktadır (Bacanlı, 2002).

Psikolojik bir perspektiften hareketle değerleri benlikle ilişkili algılanan manalar şeklinde tanımlayan Allport'a (1968) göre bir nesneye değer vermek, temelde o şeye psikolojik olarak bağlanmak ve ona ulaşmak ya da onu muhafaza etmek için belli bir çaba ve gayret içerisinde olmak anlamına gelmektedir. Rokeach'a (1973) göre değerler kişisel ve toplumsal olarak belirgin bir davranış biçimine veya yaşam amacına ilişkin kalıcı inançlardır. Bu inançların en önemli özelliği ise kendisine ters düşen davranış biçimlerinden ya da

diğer inançlardan üstün tutulması ve davranışlara kılavuzluk yapmasıdır. Çünkü tutumların işlenmiş ve gelişmiş bir organizasyonu olan değerler hem bireylerin davranışlarına yön vermekte hem de onların çevresini algılama ve yargılamasına zemin hazırlayan izafet çerçevesi işlevi üstlenmektedir (Ünal, 1981; Güngör, 1998). Ayrıca insanın; ruhsal ve zihinsel denge arayışı, anlam istemi ve sosyal kabul ihtiyacıyla yakından ilişkili olan değerler (Rokeach, 1973; Ünal, 1981) sadece bireyleri değil, sosyal grupları ve kültürleri de sağlıklı bir biçimde değerlendirmeye imkân verir. Bu durum değerler aracılığıyla tutum ve davranışların önceden kestirilebileceği anlamına gelmektedir (Başaran, 1993).

Sosyal gruplar, belirli değerleri paylaşmış fertlerin birlikteliği olarak tanımlanabilir (Bar-Tal, 1999). Çünkü değerler grup üyeleri arasında sosyal çekicilik ve sosyal dayanışma oluşturmaktadır. Ayrıca grubun birlikteliğinin devamlılığı için orada yaygın olarak bulunan değerlere uygun davranılması gerektiği çeşitli şekillerde grup üyelerine hissettirilir. Grup içerisinde ideal düşünme ve davranma yollarını gösteren değerler sosyal baskı yoluyla sosyal kontrolün sağlanmasına hizmet etmektedir (Fichter, 1996; Tezcan, 1974; Tolan, 1996).

Değerlerin tanımlanması meselesinde yaşanan güçlükler bunların nasıl sınıflandırılacağı hususunda da kendisini göstermektedir. Çünkü gerek temel değerlerin neler olduğu gerekse bunların nasıl ve hangi kritere göre sınıflandırılacağı konusunda birbirine örtüşen ya da birbirinden ayrılan çok farklı görüşler ileri sürülmüştür (Yapıcı & Zengin, 2003; Akbaba & Altun, 2003; Fichter, 1996; Topçu, 2001; Ülken, 1960).

Değerler *genel* veya *özel*, *sürekli* veya *geçici* oluşlarına, *zorlayıcılık derecelerine* ve *işlevlerine* göre sınıflandırılmaktadır. Ayrıca sosyolojik anlamda *toplumsal* ve *bireysel* değer ayrımı yapıldığı gibi, ahlâkî açıdan *etik olan* ve *olmayan* değerlerden bahsedilmektedir (Fichter, 1996). Sosyal değişme ve modernleşme süreciyle beraber değerlerin, özellikle kaynağı ve muhtevası dikkate alınarak bazen *aşkın (kutsal)* ve *profan (dünyevi)*, bazen de *modern* ve *geleneksel* biçiminde ikili sınıflamaya tâbi tutulduğu görülmektedir (Aydın, 2003). Daha farklı bir ölçütle değerler *amaç (terminal values)* ve *araç değerler (instrumental values)* olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. *Eşitlik, aile güvenliği, kendine saygı, sosyal itibar, mutlu bir hayat, özgürlük, güzellikler içinde bir dünya* gibi insanın varlığına anlam veren değerler amaç; *nezaket, sorumluluk, kendini kontrol edebilme* ve *cesaret* gibi değerler ise amaç değerlere ulaşmaya imkân hazırlayan araç (vasıta) değerlerdir (Rokeach, 1973).

Spranger (1928), *dindar, politik, sosyal, estetik, ekonomik* ve *teorik* olmak üzere altı temel insan tipi olduğunu söylemekte, söz konusu bu tiplerin her birinin kendisine has bir değer sistemiyle yönlendirildiğini ifade etmektedir (bkz. Allport, 1949; 1961; Deconchy, 1970). Geleneksel ve dinî değerleri ön plânda tutan *dindar insanın* davranışlarını ve ilişkilerini, benimsediği dinî değerler belirlemektedir. Bunlar kutsal kabul ettikleri şeyleri vazge-

çilmez kabul etmektedir. Bu nedenle dünya görüşleri dinî temellidir. *Politik insan*; güç, kuvvet, şöhret ve diğer insanlar üzerinde nüfuz sahibi olmak isteyen bir kişilik yapısına sahiptir. Bununla birlikte bu tipteki insanları sadece politikayla yakından ilgilenen kişiler olarak algılamak isabetli değildir. Onları asıl harekete geçiren güdü kuvvetli olma motifidir. *Sosyal insanın* en önemli özelliği başkalarını sevmesi, başkalarına yardımda bulunması ve bencil olmamasıdır. Bu anlamda onun en belirgin özelliği, insan sevgisidir. Kültürel, ahlakî ve dinî tutumları kuvvetli olan sosyal insan genellikle teorik, estetik ve ekonomik değerleri soğuk ve insana yabancı unsurlar olarak görmeye meyhalidir. Gözlem alanına giren hemen hemen her şeyin belli bir form ve ahenk içerisinde olmasını isteyen *estetik insan*, fiziksel ve sosyal çevresini zarafet, simetri ve uygunluk açısından algılama ve anlamlandırma eğilimindedir. Onun temel özelliği, baktığı her şeyde güzeli ve güzelliği aramasıdır. *Ekonomik (faydacı) insan*, kendisi için yararlı ve pratik olana daha çok önem verir. Dolayısıyla bu tip insanların tutum ve davranışları kendilerine neyin, ne kadar kazandıracacağı üzerine kuruludur. *Bilimsel insan*, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye büyük önem verir. Temel ilgisi, gerçeğin keşfedilmesine yöneliktir. Kendisini objelerin güzelliğine ve faydalılığına ilişkin yargılardan arındıran bilimsel insan sadece gözlemeyi ve muhakemede bulunmayı ister.

Güngör (1998), Spranger'in (1928) bahsettiği altı temel değere yedinci olarak *ahlakîliği* eklemektedir. Ahlakî insan davranışları ve sosyal ilişkileri dürüstlük, yalandan uzak olma ve vicdan huzuru üzerine inşa eder. Ahlakî insanda dinî ve sosyal değerler daha belirgindir.

Değerlerin evrensel olduğu düşüncesinden hareket eden Schwartz (1992), yaklaşık 70 farklı kültürde geçerli, dairesel şekilde sıralanan "güç", "başarı", "hazcılık", "uyarılımlım", "öz yönelim", "iyilikseverlik", "geleneksellik", "uyuma/itaat", "evrensellik" ve "güvenlik" olmak üzere 10 temel değer olduğuna işaret etmiştir (Duriez, Fontaine & Lutyen, 2001). *Güç*, sosyal statü ve saygınlık elde edip, insanların ve kaynakların üzerinde kontrol ve baskınlık kurmayı; *başarı* sosyal standartlara göre kişisel yeterlilik göstermeyi; *hazcılık*, zevk ve duyumsal doyum sağlamayı; *uyarılımlım*, heyecan ve yenilik arayışını; *özyönelim*, seçim yaparken, araştırırken, yaratırken bağımsız düşünmeyi ve hareket etmeyi; *iyilikseverlik*, bireyin hayatındaki kişilerin iyiliğini gözetmesini; *geleneksellik*, geleneksel kültür ve dinin sunduğu alışkanlık ve fikirlere saygı ve bağlılığı, *uyuma*, toplumun sosyal beklentilerine ve kurallarına zarar verecek hareket ve eğilimleri kısıtlamayı; *evrensellik*, bütün insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek için anlayışlı, toleranslı, korumacı olmayı; *güvenlik* ise toplum, grup içi ilişkiler ve bireyin kişisel ve sosyal anlamda kendisini güvenli, dengeli ve istikrarlı hissetmesini ifade eder. Birbiriyle uyum içinde olan değerler, dairenin üstünde birbirine yakın sıralanmıştır. Birbiriyle uyumsuz olan değerler ise merkezden zıt uçlarda yer alırlar. Söz konusu bu 10 temel değer, dairesel sıralamada 4 ana kategoriyi oluşturur. Güç ve başarı, '*Kendini Geliştirme*'; uyarılımlım ve özyönetim, '*Yeniliğe Açıklık*'; evrensellik ve

iyilikseverlik, 'Kendini Aşma'; güvenlik, uyma ve geleneksellik ise 'Muhafazakârlık' kategorisini oluşturur. Hazcılık hem 'Kendini Geliştirme' hem de 'Yeniliğe Açıklık' kategorilerine girmektedir. 'Kendini Geliştirme', kendini aşma boyutuyla çelişki içindedir, çünkü kendini geliştirme bireyin kendi hedeflerini izlemesi üzerine odaklanır. 'Kendini Aşma' ise toplumun bütünü'nün yararını gözetmekle ilgilidir. Bağımsız hareket etme, düşünme, hissetme ve yeni deneyimlere açık olmakla ilgili olan 'Yeniliğe Açıklık' boyutu ise kendini denetleme, değişime dirençli olmakla ilgili olan 'Muhafazakârlık' boyutuyla çelişki halindedir (Roccas, 2005; Schwartz, 1992). Yapıcı, Kutlu ve Bilican (2012), Schwartz'ın (1992) 10 temel değerini Türk örnekleminde yeniden inceledikleri araştırmalarında dinî değerleri ayırarak yeniden 11'e çıkartmışlardır. Bunu da muhafazakârlık boyutunda değerlendirmişlerdir.

Sosyokültürel Yapı ve Din Eğitiminin Bireysel Değerlerin Oluşmasına Katkısı

Bireyler, gerek yaygın gerekse örgün eğitim sürecinde yaşadıkları sosyokültürel çevrenin dilini, dinini, ahlak anlayışını, sanatını, kültürünü, âdetlerini, gelenek ve göreneklerini dolayısıyla değerlerini çok çeşitli vasıtalarla öğrenmektedir. Bu anlamda dindar bir sosyal çevrede yetişen bireylerde dinî ve ahlakî değerlerin, sanatla ilgili bir çevrede yetişen bireylerde estetik değerlerin daha fazla ön plana çıkması olağandır. Ancak bununla birlikte bireylerin sadece sosyokültürel çevrelerinin etkisi altında kaldıklarını, yani pasif bir şekilde çevrenin kendilerine dayattığı değerleri benimsediklerini söylemek bilimsel açıdan sakıncalıdır. Zira dindar bir ailede yetişip dinî değerleri benimsemeyen, sanatçı bir ailede yetişip estetik değerleri önemsemeyen bireylere sıklıkla rastlanmaktadır. Ayrıca kişinin değerlerle ilgili tercihlerinin zaman içerisinde değişmesi de mümkün olabilmektedir. Buradan hareketle kişinin değer tercihlerinin oluşumunda sosyokültürel çevre ile birlikte değişen şartlar, zamanın ruhu, bireysel krizler, travmalar, sosyal buhranlar, kitle iletişim araçlarının etkileri, farklı yaş dönemlerinde yaşanan zengin tecrübeler, her bireyin kendine has kişilik özellikleri, aldığı eğitimin içeriği gibi faktörlerin etkili olduğu ifade edilebilir. Kısaca bireyi kuşatan ve yönlendiren içsel ve dışsal faktörler değerlerin oluşum, gelişim ve değişim sürecinde başat bir etkiye sahiptir.

Kuşkusuz okul dışı ortam, kişilerin değer tercihlerinde kayda değer öneme sahiptir. Ancak örgün eğitim ya da daha geniş anlamda formel eğitim sürecinin değer tercihlerinin gerek oluşumunda gerekse değişiminde oynadığı belirleyici rolü özellikle vurgulamak gerekir. Çünkü eğitim, mevcut değerleri benimsetmekle birlikte bu değerlerin sorgulanmasını da hedeflemektedir. Böylece mevcut değerlerin öğrenciye transfer edilmesinin yanı sıra var olan değerleri değiştirme ve/veya gerektiğinde bu değerlere yeni anlamlar yüklemeye gibi sonuçlar kaçınılmazdır. Kişilerin değer tercihlerinin oluşum süreci örgün eğitimin çeşitli kademelerinde devam eder. Ancak bu anlamda en yoğun dönemin üniversite yılları olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çünkü gençler bu dönemde, daha önce edindikleri inançlarını, bilgi-

lerini, davranış kalıplarını ve dünya görüşlerini yeniden sorgulayabilmektedir (Başaran, 1993; Yapıcı & Zengin, 2003).

Değer tercih sıralamalarında yaşanan değişikliklere yüksek din eğitimi ve öğretimi açısından bakılacak olursa, İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören gençlerin değer tercihlerinde bireysel özelliklerinin yanı sıra dinî referansları kuvvetli sosyokültürel bir çevreden gelmeleri, dahası fakülteye gelinceye kadar örgün ve yaygın eğitim sürecinde aldıkları din eğitiminin biçimlendirici rolü özellikle vurgulanmalıdır. Çünkü bu öğrencilerin birçoğu İmam-Hatip Lisesi, Kur'an Kursu gibi örgün ve yaygın din eğitimi kurumlarında eğitim görmüştür. Bu nedenle onlar aldıkları eğitim ile sahip oldukları mevcut değerleri sorgulayabilmekte, neticede bazen mevcut değer tercihlerini aynen devam ettirirken bazen de değiştirebilmektedir. İşte bu noktada fakülte düzeyinde din eğitimi almış olsalar da bazı gençlerin merkezî tutumlarının doğrudan doğruya dinden beslenmediği ya da dinden beslenmiş olsa bile mevcut tutumlarının şiddetinin zayıf veya kuvvetli olmasının farklı sebeplerden kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim yapılan çalışmalarda da bireylerin dindarlık şekillerinin onların hangi değerleri tercih edeceklerini etkilediği ortaya konmuş bulunmaktadır (Duriez, Fontaine & Lutyen, 2001; Fontaine, Duriez, Lutyen, Corveleyn & Hutsebaut, 2003). Ferdin dinî hayatının şekillenmesinde din eğitiminin gerek muhtevası gerekse verilmiş biçimi önemli bir rol oynadığı için kişinin hangi değerleri benimseyeceği, hangilerini benimsemeyeceği, dolayısıyla hangi değerlerin ikincil, hangilerinin birincil bir yapı kazanacağı vb. hususlarda din eğitiminin biçimlendirici bir fonksiyona sahip olduğu ifade edilebilir. Nitekim Allport-Vernon ölçeği kullanılarak yapılan çalışmalarda din öğretiminin verildiği bölümlerde okuyanların ve dinî mesleklerde çalışanların, dinî değerleri daha çok ön plânda tuttıkları belirlenmiştir (bkz. Allport, 1968; Yapıcı & Zengin, 2003). Bu noktada din ile değerlerin üç açıdan birbirleriyle yakından ilişkili olduğu görülmektedir:

- 1) Toplumsal değerler şu ya da bu şekilde dinden beslenmektedir. Buna göre ister doğrudan isterse dolaylı olsun, din bizzat değerlerin yaratılmasını, beslenmesini, muhafazasını ve sonraki nesillere aktarılmasını temin etmektedir (Günay, 1998).
- 2) Başta sosyokültürel çevre ve kişilik yapısı olmak üzere pek çok faktörün etkisiyle oluşan bireysel değerler içerisinde dinî değerler örtük ya da açık bir şekilde davranışları belirleyici işleve sahiptir. Bu anlamda sadece din eğitimi alan öğrencilerin değil, din eğitimi almayan öğrencilerin de dinî değerleri önemseyebilecekleri rahatlıkla söylenebilir. Bu ise hem Türk toplumunun din konusundaki duyarlılığından, hem de dinin, bireylerin zihinsel, ruhsal ve sosyal hayatlarındaki fonksiyonel önemini korumasından kaynaklanmaktadır.

- 3) Sosyokültürel değişim ve dönüşüm ile birlikte hem din algıları ve dindarlık hem de değerler ve değer tercihleri değişebilmektedir. Bunun anlamı şudur: Değişen dünyada din ile değerler birbirini karşılıklı olarak biçimlendirmektedir.

Cevap Aranılan Sorular

- 1- İlahiyat Fakültesi Lisans ve İlköğretim DKAB Eğitimi bölümlerinde verilen eğitim, öğrencilerin değer tercihlerini farklılaştırmakta mıdır?
- 2- Öğrencilerin değer tercihleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 3- Öğrencilerin 1. ve 4. sınıfta öğrenim görüyor olmaları değer tercihlerini farklılaşmakta mıdır?
- 4- Yapıcı ve Zengin (2003) tarafından yaklaşık 12 yıl önce yüksek din öğretimi gören gençler üzerine yapılan araştırmanın bulgularıyla bugünkü bulgular karşılaştırıldığı zaman öğrencilerin değer tercihlerinde farklılaşma olmuş mudur?

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Çukurova Üniversitesi İlahiyat ve Eğitim Fakültesi İlköğretim DKAB Öğretmenliği öğrencileri oluşturmaktadır. İlahiyat fakültesi lisans bölümü 1. ve 4. sınıf öğrencileriyle, İlahiyat Fakültesi İlköğretim DKAB Öğretmenliği 1. ve Eğitim Fakültesi İlköğretim DKAB Öğretmenliği 4. sınıf öğrencileri arasından basit tesadüfi yöntemle seçilmiş olan 116'sı kız, 90'ı erkek; toplam 206 öğrenci araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır. Öğrencilerin 119'u İlahiyat Lisans, 87'si DKAB Eğitimi Bölümü öğrencisidir. Bunların 107'si 1. sınıfta, 99'u ise 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 1= Örneklem Cinsiyet, Bölüm ve Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	Cinsiyet	Bölüm		Toplam
		İlahiyat	DKAB	
1	Kız	47	20	67
	Erkek	20	20	40
	Ara Toplam	67	40	107
4	Kız	30	19	49
	Erkek	22	28	50
	Ara Toplam	52	47	99
Toplam		119	87	206

Ölçme Aracı

Araştırmamızda Güngör (1998) tarafından geliştirilen değer tercih ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte şu ifadeler yer almaktadır:

1. Her şeyin ölçülü ve ahenkli olması
2. Öbür dünyayı kazanmak
3. Yalansız bir dünya
4. Günahlardan arınma
5. Ekonomik bağımsızlık
6. Konforlu bir hayat
7. Bütün gerçeklerin bilinmesi
8. Vicdan huzuru
9. Cahillikten arınmış bir dünya
10. Güzelliklerle dolu bir dünya
11. Eşitliğin sağlanması
12. Gerçek dostluk
13. Hürriyet için mücadele
14. İnsanlara yardım

Söz konusu bu on dört ifadeden 2. ve 4. ifadeler dinî değeri; 3. ve 8. ifadeler ahlakî değeri; 1. ve 10. ifadeler estetik değeri; 5. ve 6. ifadeler ekonomik değeri; 7. ve 9. ifadeler teorik-bilimsel değeri; 11. ve 13. ifadeler siyasî değeri; 12. ve 14. ifadeler ise sosyal değeri temsil etmektedir.

Spranger (1928) ve Allport, Vernon ve Lindzey'in (1960) klâsik değer tercih sıralamasına ahlakî değeri de ilâve ederek bu ölçeği geliştiren Güngör (1998), bunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını da yapmıştır. Söz konusu ölçek daha sonra Yapıcı ve Zengin (2003) tarafından İlahiyat fakültesi öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Bu sebeple, söz konusu ölçek yeniden geçerlik ve güvenilirlik analizine tâbi tutulmamıştır.

Verilerin Analizinde Kullanılan Teknikler

Bu çalışmada cinsiyet, ekonomik durum, eğitim-öğretime devam edilen bölüm, sınıf ve öğrenim görülen bölümün isteyerek tercih edilip edilmemesi bağımsız değişken olarak alınmış ve bunların öğrencilerin değer tercih sıralamalarını nasıl etkilediği tespiti çalışılmıştır. Elde edilen veriler çözümlenirken Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Bununla birlikte değer tercih sıralamalarının tespiti için sıra ortalamalarına da

bakılmıştır. Yapıcı ve Zengin (2003) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile bu çalışmanın sonuçları betimsel düzeyde karşılaştırılmış, böylece değer tercihlerinin yönünde meydana gelen değişimler tespiti çalışılmıştır. Bulguların yorumlanmasında ise sosyal öğrenme ve sosyal kimlik teorilerinin temel varsayımları dikkate alınmıştır.

Bulgular

Tablo 2= Cinsiyete Göre Değer Tercih Sıralamalarındaki Farklılaşmalar

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Dini Değerler	Kız	116	104,06	12071,00	5155,000	,877
	Erkek	90	102,78	9250,00		
Ahlakî Değerler	Kız	116	112,38	13036,00	4190,000	,015
	Erkek	90	92,06	8285,00		
Estetik Değerler	Kız	116	111,58	12943,00	4283,000	,027
	Erkek	90	93,09	8378,00		
Ekonomik Değerler	Kız	116	102,66	11909,00	5123,000	,817
	Erkek	90	104,58	9412,00		
Teorik-Bilimsel Değerler	Kız	116	104,55	12127,50	5098,500	,774
	Erkek	90	102,15	9193,50		
Siyasal-Politik Değerler	Kız	116	93,25	10817,50	4031,500	,005
	Erkek	90	116,71	10503,50		
Sosyal Değerler	Kız	116	102,63	11905,00	5119,000	,811
	Erkek	90	104,62	9416,00		

Tablo 2'deki sonuçlara göre ahlakî, estetik ve siyasal-politik değerlerin tercihinde cinsiyete göre farklılaşma tespit edilmiştir. Kız öğrenciler ahlakî [$U(206) = 4190,000$, $p = ,015$] ve estetik [$U(206) = 4283,000$, $p = ,027$] değerlerde erkeklerden, erkek öğrenciler ise siyasal politik [$U(206) = 4031,500$, $p = ,005$] değer bakımından kızlardan anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Dini [$U(206) = 5155,000$, $p = ,877$], ekonomik [$U(206) = 5123,000$, $p = ,817$], teorik-bilimsel [$U(206) = 5098,500$, $p = ,774$] ve sosyal (206)= 5119,000, $p = ,811$] değerler açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Tablo 3= Sınıflara Göre (I ve IV) değer tercih sıralamalarındaki farklılaşmalar

	Sınıf	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Dinî Değerler	1,00	107	119,14	12747,50	3623,500	,000
	4,00	99	86,60	8573,50		
Ahlakî Değerler	1,00	107	99,15	10609,00	4831,000	,275
	4,00	99	108,20	10712,00		
Estetik Değerler	1,00	107	98,05	10491,00	4713,000	,171
	4,00	99	109,39	10830,00		
Ekonomik Değerler	1,00	107	102,00	10914,50	5136,500	,705
	4,00	99	105,12	10406,50		
Teorik-Bilimsel Değerler	1,00	107	99,66	10664,00	4886,000	,336
	4,00	99	107,65	10657,00		
Siyasal-Politik Değerler	1,00	107	101,30	10839,00	5061,000	,581
	4,00	99	105,88	10482,00		
Sosyal Değerler	1,00	107	103,30	11053,50	5275,500	,961
	4,00	99	103,71	10267,50		

Tablo 3'teki bulgular göstermektedir ki birinci sınıfla son sınıf arasında sadece dinî değerlerin tercihinde anlamlı bir farklılık mevcuttur. Birinci sınıflar dinî değerlerin tercihinde [$U(206) = 3623,500$, $p = ,000$] son sınıflardan anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir. Ahlakî [$U(206) = 4831,000$, $p = ,275$], estetik [$U(206) = 4713,000$, $p = ,171$], ekonomik [$U(206) = 5136,500$, $p = ,705$], teorik-bilimsel [$U(206) = 4886,000$, $p = ,336$], siyasal-politik [$U(206) = 5061,000$, $p = ,581$] ve sosyal değerlerin [$U(206) = 5275,500$, $p = ,961$] tercihinde sınıflar arasında anlamlılık düzeyine ulaşan bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 4= Bölümlere Göre (İlahiyat Lisans ve DKAB Öğretmenliği) Değer Tercih Sıralamalarındaki Farklılaşmalar

Değerler	Bölüm	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Dinî Değerler	İlahiyat Lisans	119	109,59	13041,50	4451,500	,084
	DKAB Öğretmenliği	87	95,17	8279,50		
Ahlakî Değerler	İlahiyat Lisans	119	102,51	12199,00	5059,000	,780
	DKAB Öğretmenliği	87	104,85	9122,00		
Estetik Değerler	İlahiyat Lisans	119	107,07	12741,50	4751,500	,314
	DKAB Öğretmenliği	87	98,61	8579,50		
Ekonomik Değerler	İlahiyat Lisans	119	96,44	11476,00	4336,000	,044
	DKAB Öğretmenliği	87	113,16	9845,00		
Teorik-Bilimsel Değerler	İlahiyat Lisans	119	106,25	12643,50	4849,500	,438
	DKAB Öğretmenliği	87	99,74	8677,50		
Siyasal-Politik Değerler	İlahiyat Lisans	119	93,10	11078,50	3938,500	,003
	DKAB Öğretmenliği	87	117,73	10242,50		
Sosyal Değerler	İlahiyat Lisans	119	105,21	12519,50	4973,500	,630
	DKAB Öğretmenliği	87	101,17	8801,50		

Tablo 4'teki bulgulara göre İlahiyat Lisans ile DKAB Öğretmenliği bölümleri arasında siyasal-politik değerlerin tercihinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Dinî [$U(206) = 4451,500$, $p = ,084$], ahlakî [$U(206) = 5059,000$, $p = ,780$], estetik [$U(206) = 4751,500$, $p = ,314$], ekonomik [$U(206) = 4336,000$, $p = ,044$], teorik-bilimsel [$U(206) = 4849,500$, $p = ,438$], ve sosyal değerlerin [$U(206) = 4973,500$, $p = ,630$] tercihinde bölümler arasında anlamlılık düzeyine ulaşan bir farklılık gözlenmemiştir.

Tablo 5= Bölümlerin istenerek tercih edilmesine göre değer tercih sıralamalarındaki farklılaşmalar

Değerler	Bölümü isteyerek mi tercih ettiniz?	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Dini Değerler	Evet	173	105,40	18234,50	2179,500	,095
	Hayır	31	86,31	2675,50		
Ahlaki Değerler	Evet	173	104,69	18111,00	2303,000	,210
	Hayır	31	90,29	2799,00		
Estetik Değerler	Evet	173	101,32	17528,50	2477,500	,499
	Hayır	31	109,08	3381,50		
Ekonomik Değerler	Evet	173	101,94	17636,00	2585,000	,747
	Hayır	31	105,61	3274,00		
Teorik-Bilimsel Değerler	Evet	173	101,19	17505,50	2454,500	,452
	Hayır	31	109,82	3404,50		
Siyasal-Politik Değerler	Evet	173	100,29	17350,00	2299,000	,206
	Hayır	31	114,84	3560,00		
Sosyal Değerler	Evet	173	104,21	18029,00	2385,000	,326
	Hayır	31	92,94	2881,00		

Tablo 5'teki bulgular incelendiğinde öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümleri isteyerek tercih edip etmemeleri ile dinî [$U(206) = 2179,500$, $p = ,095$], ahlakî [$U(206) = 2303,000$, $p = ,210$], estetik [$U(206) = 2477,500$, $p = ,499$], ekonomik [$U(206) = 2585,000$, $p = ,747$], teorik-bilimsel [$U(206) = 2454,500$, $p = ,452$], siyasal-politik [$U(206) = 2299,000$, $p = ,206$] ve sosyal değerlerin [$U(206) = 2385,000$, $p = ,326$] tercihleri arasında anlamlılık düzeyine ulaşan bir farklılık tespit edilmemiştir. İlahiyat Lisans ile DKAB Öğretmenliği bölümleri arasında siyasal-politik değerlerin tercihinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Elde edilen bulgulara göre her iki cinsiyet arasında “ahlakî”, “estetik” ve “siyasal-politik” değerlerin tercihinde anlamlı bir farklılaşma görülmüşken “dinî”, “ekonomik”, “teorik-bilimsel” ve “sosyal” değerlerin tercihinde manidar bir farklılık bulunmamıştır. Kız öğrenciler “ahlakî” ve “estetik” değerlerde erkeklerden, erkek öğrenciler ise “siyasal-politik” değerlerde kızlardan anlamlı düzeyde yüksek puan almıştır. Yapıcı ve Zengin’e (2003) ait çalışmada cinsiyete göre değerlerin tercihinde anlamlı düzeyde herhangi bir farklılaşma tespit edilmemiştir. 12 yıl aradan sonra İlahiyat Lisans ve DKAB öğrencilerinin cinsiyete göre karşılaştırıldığı bu araştırmanın sonuçları göstermiştir ki gençlerin değer tercihlerinde zamana bağlı değişimler mevcuttur. Bu çalışmada erkek öğrencilerin siyasal değerleri kız öğrencilerin ise ahlakî ve estetik değerleri anlamlı derecede daha fazla tercih etmesi kuşkusuz manidardır. 28 Şubatın etkilerinin kuvvetlice hissedildiği dönemde cinsiyetler arasında farklılaşma olmazken, günümüzde ahlakî, estetik ve siyasal-politik değerlerin cinsiyetler arasında farklılık oluşturması dikkat çekicidir. Bu durum risk toplumunda kadınların ahlakî değerleri daha fazla içselleştirerek kendilerini teminat altına almaya çalıştıkları şeklinde yorumlanabilir. Estetik değerler açısından meseleye bakılacak olursa cinsiyetler arasında farklılık gözlenmesi doğaldır ve beklentilerimizle uyumludur. Aynı durum, erkeklerin güç ve hâkimiyet arzusunu yansıtan siyasal-politik değerleri daha fazla tercih etmesi için de geçerlidir. Bununla birlikte önceki çalışmada yedi değer arasında herhangi bir farklılaşma bulunmamışken günümüzde üç değer kategorisinde anlamlı bir farklılaşmanın tespit edilmesi, dört değer kategorisinde ise anlamlı bir farklılığın görülmemesi değerlerin durağan olmadığı, zamanın ruhuna göre şekillenebildiği, aynı ya da benzer eğitim alan gençlerin zaman içinde dünyayı daha farklı algılamaya başladıkları şeklinde değerlendirilebilir. Bu arada özellikle vurgulamak gerekir ki yaklaşık 12 yıllık bir aradan sonra kız ve erkek öğrencilerin değer sıralamaları ve ortalamalarında dikkat çekici farklılıklar mevcuttur. Örneğin Yapıcı ve Zengin’in (2003) çalışmasında kız öğrenciler için değerler “sosyal”, “dinî”, “ahlakî”, “estetik”, “teorik-bilimsel”, “siyasal-politik” ve “ekonomik” şeklinde sıralanırken çalışmamızda kız öğrencilerin tercih sıralaması “ahlakî”, “estetik”, “teorik-bilimsel”, “dinî”, “ekonomik”, “sosyal” ve “siyasal-politik” değerler şeklinde gerçekleşmiştir. Her ne kadar kız öğrencilerin değer sıralamasında farklılıklar gözlenirse de asıl dikkat çekici olan husus, dinî değerlerin tercihinde yaşanan puan kaybıdır. Yapıcı ve Zengin’in (2003) çalışmasında kızlar 123.50 sıra ortalaması alırken bu çalışmada 104.06 sıra ortalamasında kalmıştır. Bu durum dikkat çekicidir. Bunun dışındaki değerlerde gözlenen değişimler çok küçük ve kısmîdir. Yapıcı ve Zengin’in (2003) bulgularına göre erkek öğrencilerin tercihleri sırasıyla “dinî”, “ahlakî”, “sosyal”, “siyasal-politik”, “estetik”, “teorik-bilimsel” ve “ekonomik” değerler şeklinde ortaya çıkmışken, bu çalışmada erkek öğrencilerin sırasıyla “siyasal-politik”, “ekonomik”, “sosyal”, “dinî”, “teorik-bilimsel”, “estetik” ve “ahlakî” değerleri tercih ettikleri görülmüştür. Özellikle ahlakî ve dinî değerlerde ciddi bir düşüşün gözleendiği buna karşılık siya-

sal-politik değerlerde belirgin bir yükselişin olduğu fark edilmektedir. Bu noktada yüksek din öğretiminin amaç ve içerik açısından sorgulanması gerektiğini düşünüyoruz.

Yüksek din öğretimi alan gençlerin değer tercihlerinin araştırıldığı çalışmalarda zaman zaman cinsiyetler arasında farklılıkların tespit edildiği görülmektedir. Örneğin Arslan ve Tunç (2013) Schwartz değerler skalası kullanarak İlahiyat ve DKAB öğrencileri üstünde gerçekleştirdiği çalışmalarında erkek öğrenciler uyarılım; kızlar ise evrensellik, iyilikseverlik ve uyma/itaat değerlerinde ön plana çıkmıştır. Karaca'nın (2008) beş farklı İlahiyat ve DKAB öğrencilerinin değer tercihlerini araştırdığı çalışmasında erkek öğrencilerin hazcılık ve uyarılım değerlerinde kızlardan daha yüksek puan aldığı, üstelik hazcılık değerindeki farklılaşmanın anlamlılık seviyesine ulaştığı bulunmuştur. Kız öğrenciler ise özyönelim, evrensellik ve güvenlik değerlerinde erkeklerden anlamlı düzeyde daha fazla puan almıştır. Mehmedoğlu'nun (2006) Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin değer yönelimlerini incelediği araştırmasında kız öğrencilerin başarı ve hazcılık hariç diğer değerlere erkek öğrencilerden daha fazla önem yükledikleri, özyönelim, evrensellik, iyilikseverlik ve güvenlik değerlerinde ise farklılaşmanın anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada birinci sınıf öğrencileri ile son sınıf öğrencileri arasında sadece dinî değerleri tercih etmede anlamlı bir farklılık tespit edilmiş iken diğer değerlerin tercihinde anlamlı düzeyde herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum muhtemelen yüksek seviyede din öğretiminin bilinçlendirici değil fakat bilgilendirici yapısıyla ilişkili olabilir. İlahiyat ve DKAB eğitimini içinde dinin rasyonel ve sorgulayıcı bir bakış açısıyla irdelenmesinin bu sonucu beraberinde getirmesi muhtemeldir. Yapıcı ve Zengin'in (2003) bulgularına göre 1 ile 4. sınıf arasında "ekonomik" değerlerde ($p < .05$) anlamlılık seviyesine ulaşan, "dinî" değerlerde ise marjinal anlamlılık diyebileceğimiz ($p = .051$) bir farklılık mevcuttur. Bu çalışmada dinî değerler açısından sınıflar arasındaki farklılaşma oldukça kuvvetlidir. Son sınıfta dinî değerler belirgin bir düşüş göstermektedir. Ekonomik değerler önemini korumaya devam etmekle birlikte bu hususta sınıflar arası farklılaşma mevcut değildir. Bu da muhtemelen 28 Şubat sürecinin etkilerinin kuvvetlice hissedildiği dönemde İlahiyat ve DKAB öğrencilerinin gelecek kaygısı daha fazla hissedilirken günümüzde bu kaygının nispeten azalması ile açıklanabilir.

Arslan ve Tunç'un (2013) öğrencileri 1, 2, ve 3, 4. sınıf şeklinde iki gruba ayırdığı araştırmasında sınıflara göre güç, başarı, özyönelim, evrensellik, geleneksellik ve uyma değerlerinde anlamlı farklılaşma gerçekleşmiştir ve bu farklılaşmanın tümü 3.-4. sınıflar lehinedir. Karaca'nın (2008) çalışmasında ilk ve son sınıf öğrencileri arasında hazcılık değerini tercihte anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmiştir. Mehmedoğlu'nun (2006) çalışmasında ise başarı ve uyma değerlerinde ilk ve son sınıflar arasında anlamlı farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada İlahiyat Lisans ile DKAB Öğretmenliği bölümleri arasında “siyasal-politik” değerlerin tercihinde anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Yapıcı ve Zengin’e (2003) ait çalışmada ise bölümler arasında herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. Bununla birlikte “dinî” değerlerin tercihinde her iki bölüm açısından da ciddi bir düşüş fark edilmektedir. Bu da yine yüksek din öğretiminin amaç ve muhteva açısından sorgulanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Arslan ve Tunç (2013) araştırmasında bölümler arasında bir farklılaşma tespit etmemiştir. Karaca’nın (2008) çalışmasında İlahiyat öğrencilerinin uyma, DKAB Öğretmenliği bölümündeki öğrencilerin ise güç, başarı, hazcılık, uyarılım, özönelim, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik ve güvenlik değerlerine daha fazla önem verdikleri, evrensellik değerinde bölümler arasında anlamlı farklılaşmanın olduğu ortaya konulmuştur. Mehmedoğlu’nun (2006) araştırmasında ise İlahiyat öğrencilerinin güç, başarı, hazcılık, uyarılım, iyilikseverlik, geleneksellik ve uyma değerlerine; DKAB Öğretmenliği öğrencilerinin özönelim, evrensellik ve güvenlik değerlerine daha fazla önem verdikleri ancak sadece başarı değerine verilen önemde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlerini isteyerek tercih edip etmemeleri ile değer tercihleri arasında anlamlı düzeye ulaşan bir farklılık bulunmamıştır. Yapıcı ve Zengin’e (2003) ait çalışmada ise öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlerini isteyerek tercih edip etmemeleri “dinî” ve “ekonomik” değerleri tercihte anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bununla birlikte Yapıcı ve Zengin’in (2003) bulgularıyla bu çalışmanın bulguları karşılaştırıldığında şu husus rahatlıkla söylenebilir. Bugünün İlahiyat ve DKAB öğrencilerinin isteyerek veya istemeden bölüm tercihlerine göre özellikle dinî ve ahlakî değerlerin tercih sıralamasında dikkat çekici düzeyde düşüşler gözlenmiştir. Örneğin, 2003’teki çalışmada bölümü isteyerek tercih edenlerin dinî değerleri 140.99 sıra ortalamasına sahipken bu çalışmada 105.40 puan almış görünmektedir. Benzer bir durum ahlakî değerlerin tercihin sıralamasında da yaşanmaktadır. 2003’te bölümü isteyerek tercih etmeyenler 113.02 sıra ortalamasına sahipken, bugün 90.29 sıra ortalamasıyla ciddi bir düşüş göstermiştir.

Karaca’nın (2008) araştırmasında öğrenim gördükleri bölümleri isteyerek tercih eden öğrencilerin, başarı, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik ve uyma değerlerini, isteyerek tercih etmeyenlerin ise güç, hazcılık, uyarılım, özönelim ve güvenlik değerlerini daha fazla önemsedikleri ancak öğrenim görülen bölümü isteyerek tercih etme değişkenine göre sadece hazcılık değerinin tercihinde anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışma ortaya koymuştur ki yüksek din öğretimi gören İlahiyat lisans öğrencileri ile İlköğretim DKAB Eğitimi Bölümlerinde okuyan öğrencilerin değer tercihleri sıralama itibarıyla benzer olsa da şiddet ve yoğunluk itibarıyla birbirinden bazı hususlarda farklılaş-

maktadır. Dahası 2003'te yayımlanan araştırma sonuçlarıyla bugünkü durum karşılaştırılacak olursa, siyasal ve sosyal atmosferin öğrencilerin değer tercih sıralamasını etkilediği düşünülebilir. Özellikle birinci sıradaki önemini korumakla birlikte ahlakî ve dinî değerlerin ortalama puan itibarıyla ciddi bir düşüş, siyasal ve politik değerlerin ise belirgin bir artış göstermesi dikkat çekicidir. Bu husus, nedenleri itibarıyla araştırılmayı beklemektedir.

Kaynaklar

- Akbaba-Altun, S. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 7-17.
- Allport, G. W. (1968). *The person in psychology*. Boston: Beacon Press.
- Allport, G. W. (1949). *Personality: A psychological interpretation*. London: Constable & Company.
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Arslan, M. & Tunç, E. (2013). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin değer yönelimlerindeki farklılaşmalar. *Değerler Eğitimi Dergisi* 11 (26), 7-39.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Eğitim Değerleri Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Bacanlı, H. (2002). *Değer tercihleri: Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bar-Tal, D. (1999). Croyances ideologie et construction du groupes. In J.C. Deschamps, J. F. Morales, D. Paez, & S. Worchel (Eds.), *L'Identité Sociale: La Construction De L'individu Dans Les Relations Entre Groupes*. (pp. 43-66). Grenoble: PUG.
- Başaran, F. (1993). Üniversite eğitim süresi içerisinde öğrencilerin değer tercih sıralamalarında değişme. R. Bayraktar & İ. Dağ (Ed.), *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları* içinde (s. 49-58). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını.
- Bertalanffy, L. V. (1973). Le monde de la science et le monde des valeurs. In F. James & T. Bugental (Ed.), *Psychologie et Liberation de l'Homme* (pp. 427-440).Verviers: André Gérard Marabout.
- Deconchy, J. P. (1970). La psychologie des faits religieux. In H. Desroche & J. Seguy (Ed.), *Introduction aux Sciences Humaines des Religions*, (pp. 145-174), Paris: Cujas.
- Duriez, B., Fontaine, J. R. J., & Lutyen, P. (2001). La Religiosité influence-t-elle encore Notre vie? Nouvelles preuves soutenant la différenciation des structures de valeurs en fonction de différents types de religiosité. In V. Saroglou & D. Hutsebaut (Eds.), *Religion et Développement Humain*, (pp. 93-113), Paris: L'Harmattan.
- Fichter, J. (1996). *Sosyoloji nedir?* (Çev., N. Çelebi). Ankara: Attila Kitabevi.

- Fontaine, J. R., Duriez, B., Lutyen, P., Corveleyn, J. & Hutsebaut, D.(2003). *Consequences of a multi-dimensional approach to religion for the relationship between religiosity and value priorities*.
(<http://www.psy.kuleuven.ac.be/religion/adobe/Religion&Values2.pdf>. İnternet adresinden edinilmiştir.)
- Günay, Ü. (1998). *Din sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Karaca, R. (2008). *İlâhiyat fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mehmedoğlu, A. U. (2006). İlâhiyat fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri ve dindarlık-değer ilişkisi (M.Ü. ilâhiyat fakültesi örneği). *M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 30 (2006/1), 133-167.
- Roccas, S. (2005). Religion and value systems. *Journal of Social Issues*, 4, 747-759.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of value: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology*, 25 (pp. 1-65). London: Academic Press.
- Spranger, E. (1928). *Types of men*. New York: Stechert.
- Tezcan, M. (1974), *Türklerle ilgili stereotipler (kalıp yargılar) ve Türk değerleri üzerine bir araştırma*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tolan, B. (1996). *Toplum bilimlerine giriş*. Ankara: Murat Kitabevi-Adım Yayıncılık.
- Topçu, N. (2001). *Sosyoloji*. E. Elverdi & İ. Kara (Haz.), İstanbul: Dergah Yayınları.
- Ülken, H. Z. (1960). Değerler ve inanma problemi hakkında bazı notlar. *Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi* 7, 21-31.
- Ünal, C. (1981). *Genel tutumların veya değerlerin psikolojisi üzerine bir araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Yapıcı, A., Kutlu M. O. & Bilican, I. F. (2012). Öğretmen adaylarının değer yönelimleri. *ESOSDER: Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 11, 129-151.
- Yapıcı A. & Zengin Z. S. (2 003). İlâhiyat fakültesi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları üzerine psikolojik bir araştırma: Çukurova Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi örneği", *Değerler Eğitimi Dergisi* 1 (4), 173-206.

Sorting of Value Preference of Students of High Religious Education: The Case of Divinity Faculty of Çukurova University

Citation / ©-Yapıcı, A.- Yürük, T. (2015). Sorting of Value Preference of Students of High Religious Education: The Case of Divinity Faculty of Çukurova University, *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity* 15 (1), 1-18.

Abstract- *The subject of the study is to research sorting of value preference of the young people taking religious education at a high level. The aim of the study is to attempt to set that which values the students of Divinity Faculty feel mostly, and whether there exists a change in sorting of value preference by educational process or not, if exists, in which way it actualizes. The study ultimately aims to examine the formative influence and direction of religious education over individuals by the psychological approach. In our study we are not able to find a remarkable variation in preference of the "religious," "economical," and "theoretic-scientific" values despite finding a differentiation in preference of the "ethical," "esthetical," and "political" values. We ascertain a remarkable differentiation between the first grade students and the last grade students only in preference of values. Also, we see a remarkable differentiation between the students of Department of Divinity and Department of DKAB Teaching in Divinity Faculty in preference of "political" values. Finally, we do not find a differentiation reaching to a significant level between choosing of the students their departments intentionally (in where they study) or not, and their value preference.*

Keywords- *Value, high religious education, Divinity, Religious Culture and Moral Knowledge*